

Vážení čitatelia,

v čase, keď je naša spoločnosť viac než inokedy konfrontovaná v individuálne i spoločensky nahliadaných otázkach hodnôt, sa posledné tohtoročné číslo Slovenského divadla zameriava na tému ich odrazu a kritiky v dramatických umeniach. Pestro štruktúrovaný záber, ktorý ponúkajú autori publikovaných štúdií, sa pohybuje v teréne divadelnej, filmovej i literárnej vedy.

Úvodná štúdia je venovaná Mariánovi Amslerovi, progresívnemu slovenskému divadelnému režisérovi strednej generácie. Teatrológ Karol Mišovic si z umelcovej bohatej tvorby vyberá segment inscenácií vytvorených v slovenských zriaďovaných divadlách a na konkrétnych inscenačných príkladoch skúma Amslerovo dramaturgické smerovanie či režijný rukopis, ale tiež tematické preferencie. Zo štúdie vyplýva, že téma spoločenských i súkromných hodnôt predstavuje v Amslerovej tvorbe dominantný prvok. Ako konštatuje autor, režisér sa vo svojich prácach snaží nekompromisne zrkadliť dobovú skutočnosť a vytvárať otvorený dialóg so symptómami doby, skúmajúc hodnotu, či až spoločenskú cenu ľudskej existencie.

Filmový estetik Ján Sabol sa vo svojom texte zamýšľa nad vplyvom poetiky romantického obdobia na audiovizuálnu tvorbu. Jeho prístup sa nesie v duchu výroku filozofa a literárneho vedca Maartena Doormana, podľa ktorého romantizmus nie je iba umeleckým smerom, ale i poňatím života, paradigmou, filozofiou. Rovnako autor štúdie neskúma len konkrétne filmové adaptácie romantických literárnych predlôh, ale poukazuje aj na základné genologické princípy tejto éry a všíma si kultúrno-spoločenské vplyvy prelomu 18. a 19. storočia na umenie obdobia romantizmu. Analýzou vybraných filmových diel prichádza k záveru, že základné princípy romantickej poetiky a filozofie sa intenzívnym spôsobom etablujú i v súčasnej audiovizuálnej tvorbe, pričom sa dá predpokladať, že aj v budúcnosti ostanú výraznou inšpiráciou pre filmových tvorcov.

Tretí z príspevkov prináša do slovenského odborného diskurzu doposiaľ málo pertraktovanú problematiku dragu, t. j. stvárňovania dramatických postáv hercami opačného pohlavia. Na rozdiel od doterajších odborných a vedeckých prác, ktoré sa sústreďovali najmä na chronologický vývoj tohto fenoménu, prípadne na otázky identity v dráme, prichádza autor štúdie Samuel Buch s ambicióznym pokusom, keď predkladá vlastnú vnútornú klasifikáciu dragu v dramatických umeniach. Jej zámerom je napomôcť dôslednejšiemu pochopeniu jednotlivých prejavov dragu a pomenovaniu ich spoločensko-umeleckej funkcie.

V roku 2021 si slovenská kultúrna verejnosť popri iných výročiach pripomenula storočnice dvoch významných osobností slovenských literárnych dejín, ktoré svojou tvorbou zasiahli aj do oblasti dramatického umenia. Práve im – Karolovi Strmeňovi (9. 4. 1921 – 16. 10. 1994) a Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi (2. 2. 1849 – 8. 11. 1921) – sa venujeme v rubrike Rozhľady.

Štúdia germanistu Jána Čakaneka o Strmeňovom preklade Goetheho *Fausta* je cenným príspevkom k poznaniu tvorby fenomenálneho polyglota, prekladateľa a básnika. Podstatná časť Strmeňovej tvorby vznikla v emigrácii v USA, z čoho vyplýva jej ťažká dostupnosť i nedostatočné spracovanie. Aj preklad *Fausta* pochádzajúci z konca štyridsiatych alebo začiatku päťdesiatych rokov 20. storočia stál doposiaľ úplne mimo akademického diskurzu. Ján Čakanek dielo dôsledne analyzuje metódou striktnej komparácie štruktúrnych a estetických dominant prekladu s Goetheho originálom, a zároveň reflektuje hodnotový rozmer Strmeňovej tvorby. Upozorňu-

je na to, že hoci v exile, Strmeň prekladal z vnútorných, nie vonkajších pohnútok: „Neriadil sa pragmatickými motívmi, zákazkou alebo odporúčaním, ale vlastným hodnotovým cítením. (...) Hľad po univerzálnych hodnotách sa prejavil primárne vo výbere prekladaných diel.“

Na rozdiel od stále nedoceneného Karola Strmeňa je Pavol Országh Hviezdoslav uznávaným a ceneným národným klasikom. Aj v jeho diele je však stále čo skúmať a analyzovať, ako to dokazuje i štúdia literárneho vedca Jána Gbúra. Text prináša komplexnú analýzu Hviezdoslavovho málo známeho dramatického fragmentu *Na Luciu*, ktorému Gbúr priznáva zvláštne postavenie v Hviezdoslavovej dramatickej spisbe. Konštatuje, že torzovitou výpovednou štruktúrou a uplatnením dialogizovanej veršovej formy akoby patrilo do obdobia, keď mladý básnik skúšal umelecké možnosti dramatických žánrov, a s ohľadom na spôsob spracovania látky zo slovenskej a slovanskej ľudovej tradície ho situuje na križovatku romantického a realistického umeleckého zobrazovania. V štúdiu dospieva k záveru, že napriek umelecky nevyváženej úrovni zostáva fragment *Na Luciu* dôležitým svedectvom komplikovanej umeleckej cesty Hviezdoslava ako dramatika.

Michaela Mojžišová